

דבר העורכת

הגיליון הנוכחי רואה אור בתום עונת החורף, ובכל זאת אנו רואים ומרגישים שהיא מתמשכת מעבר לזמנה, העונה העיקשת הזאת, כמו נאבקת באביב המבקש לבוא. דומה שהכול סביבנו לובש פנים של מאבקים, של יחסי כוחות, החזק אל מול הפגיע, והבוטות המתגברת אל מול הרגישות והעדינות. זה זמן מלחמה של ממש, אומנם לא על אדמתנו הקרובה, ובכל זאת הדי השפעתה מגיעים אל בתינו, מתדפקים ואינם שוככים. זה גם זמן שהקורונה אינה מאפשרת לנו להלך אל החופש הרגשי והמוסרי, כי היא שוב מבעבעת ולוכדת את תשומת ליבנו מבעד לחרכי השגרה.

ובתוך כך אנו ממשיכים לכתוב על חוויות רגשיות וטיפוליות, על טקסטים תיאורטיים, על יצירות אומנות, וגם על יחסים בין-אישיים שרואים את כל אלה, מתבוננים וחושבים כיצד להתמודד, ומה לומר, ואיך להעביר את זה הלאה.

רינה בובראוגלו ועינת מטצל מביאות לפנינו טקסט מיוחד במינו, עשוי במבנה של דיאלוג, בסוגה הפואטית של השיחה הקרובה שבין שתי מטפלות באומנות, יוצרות, בנות משפחה ונשים. במעברי הביטוי של הטקסט, מאחת לתגובת רעותה, הן מבקשות לבחון את התופעה של החרדה כביטוי נפשי למתרחש בין היום-יומי לשאלות קיומיות עקרוניות.

הן מספרות על חוויית החרדה בעידן הקורונה, שהוא גם העידן הדיגיטלי, חרדה המעצימה את המתח שבין שייכות לבדידות. אותה חוויה של בידוד חברתי, ביחוד לנוכח הקורונה, השימוש ברשתות חברתיות והחשיפה לתקשורת, המדגישות רצייה חברתית, והצגה עצמית חיובית – נתפסת כביטוי של הלא מודע החברתי המוביל לריבוי קשרים שטחיים ופחות אותנטיים.

עוד הן מדברות על יצירת האומנות של רינה, "מים עולים", כמקום המזין את החרדה, אבל גם מבהיר את משמעותה. דימוי הדגים המתים והשם שניתן ליצירה

מרגשים ומפעימים, וממחישים לפנינו את החרדה כחומר המושפע ממסרים רבים וממציאות מורכבת, ואולי מתייחס לאסון אקולוגי שמתרחש סביבנו.

עוד באותו הקשר, גם המאמר של **רונית אפרתי חקוק וורן ברודסקי** כמו נולד וצמח מן המורכבות הרגשית של הקורונה, ומחיי היום-יום של ההתמודדות עימה. המאמר עוסק באחת התופעות האומנותיות המוערכות והפופולריות בטלוויזיה, הלוא היא התוכנית זהו זה 2020 – ימי קורונה. המאמר בוחן את השפעת המוזיקה ותפיסתה ככלי להפגת מתחים בתקופות משבר, באמצעות מחקר שנועד לבדוק אם השירים נבחרו כחלק מן המאמץ להעביר מסרים של רוגע והורדת מתח בקרב הצופים בתקופת הקורונה. הממצאים העלו כי דירוג מרכיבים שונים (מילוליים, מוזיקליים וחזותיים) בקורפוס השירים תורם להפחתת מתח בקרב הצופים.

לצורך המחקר, נבנתה חבילת חקר המשלבת גישות כמותיות ואיכותניות. השלב הראשון כלל ניתוח מדיה מולטי-מודאלי של קורפוס הכולל חמישה עשר השירים שנבחרו כדי לאתר את המסרים המיוצגים באמצעות מרכיבים שונים – מילוליים, מוזיקליים וחזותיים – של הביצועים. השלב השני כלל ניתוח תוכן והערכה מוזיקלית, מתוך ריאיון שנערך עם המפיק המוזיקלי של התוכנית.

המחקר המתואר לא עוסק באופן ישיר בשימוש בהאזנה למוזיקה כתרפיה או בתרפיה. עם זאת המחברים טוענים כי המחקר הנוכחי זורה אור על הערך הטיפולי של המוזיקה גם כאשר היא נעשית מחוץ לקליניקה ומגיעה להמוני צופים באופן מסחרי.

איריס מינדל כותבת אף היא על ההתבוננות בעצמנו ובאחר, דרך השימוש במראה בתהליך הטיפולי של המשחק בחול. מראה היא חפץ מוחשי מחיי היום-יום וכן מושג מטפורי המזמן אפשרויות להתבונן בעצמנו ובעולם הסובב אותנו. המאמר סוקר את אפיוני סמל המראה, מביא רקע היסטורי ודוגמאות מהמיתולוגיה, מהספרות

ומהאומנות, שיכולות לתרום לחשיבה על המשמעויות הסמליות של המראה המופיעה בתמונות החול.

הדוגמאות מהספרות הקלינית והדוגמה הטיפולית המובאת במאמר מציעות כי מראה יכולה לסמל משמעויות הקשורות לתהליכים רפלקטיביים מעמיקים ולאנדיוידואציה, או לחלופין לעסוק בסוגיות נרקסיסטיות ובצורך לתקן. לאור הפוטנציאל הגלום במראה כסמל מוצע למטפלים לכלול מגוון מראות באוסף המיניאטורות ובין החומרים המוגשים ליצירה.

באמצעות מגוון המיניאטורות נוצרים עולמות וסיפורים המאפשרים גישה אל הלא מודע ללא צורך במילים. היכרות עם מאפייניהם של הסמלים ועם משמעויותיהם, העולים ממסורות תרבותיות, ממיטולוגיות, מספרות ומאומנות, מאפשרת לנו לחשוב את עצמנו ואת המטופל.

המאמר של **גל אברמובסקי** מתאר היבטים אחדים של המרחב הקונקרטי שבין המערכת החינוכית למערכת הטיפולית. הוא חוקר תפיסות וציפיות של אימהות מהטיפול של ילדן המתבגר הלומד בבית ספר לחינוך מיוחד, ובתוך כך עוסק בקשר ובתקשורת הייחודיים שלהן עם המטפל. מטרת המאמר היא לחדד את הקשר שבין התפיסה של ההורים לגבי הטיפול של ילדן והציפייה ממנו, לבין הייחודיות של עבודה טיפולית במסגרת בית הספר. ניתן לומר כי לתפיסות ולציפיות של האימהות יש חשיבות רבה בעבודה ובהבנה הרב-מערכתית של כלל הגורמים החינוכיים והטיפוליים. הבנה זו יכולה לסייע לגבש מודלים של עבודה עם הורים במסגרות חינוכיות.

במחקר נעשה שימוש בריאיון עומק חצי מובנה. מטרת הריאיון היא להבין את החוויות הסובייקטיביות של המשתתפות ואת המשמעות שהן מייחסות לחוויה זו הריאיון התמקד בנושאים הקשורים לתפקוד ההורי, לתפיסות וציפיות של אימהות למתבגרים הנמצאים בטיפול באומנויות בבית ספר לחינוך מיוחד. הנושאים

העיקריים שבהם התמקד הריאיון הם: תפיסות, מעורבות, יחסים עם המטפל, קביעת יעדים טיפוליים, הדרכה. מדריך הריאיון נבנה על סמך סקירת ספרות הנוגעת לתפיסות ההורים וציפיותיהם מטיפול וממטפלים (למשל: באיזו מידה תרצה להיות מעורב בטיפול של ילדך? האם לדעתך ההורה נכלל בקביעת יעדי הטיפול ומטרותיו? מהן הציפיות שלך מהטיפול בילדך? מהו הקשר והתקשורת שיש לך עם המטפל של ילדך?). ההליכה במרחב המוכר לרבים כל כך מאיתנו זורה אור על יחסי הגומלין בין השותפים למעשה החינוכי והטיפול.

לסיכום, נראה כי הגיליון הנוכחי מבטא דרכי כתיבה ואופני התייחסות מגוונים, מהורהרים ומחקריים, רכים ומובנים. כינוסם של הטקסטים האלה יחד מבטא את הצורך העמוק בנחיצותו של מרחב התבוננות, שיש בו היבטים אומנותיים, יצירתיים, נפשיים וקונקרטיים. מציאות חיינו המורכבת, והטקסטים האלה המספרים עליה, מניעים אותנו לבקש את המקום של ההבנה, את יכולת העמידה מול החרדה ואת הסיפור האישי מאחוריה. ואולי המקום הזה עשוי במארג המפגש של כל אחד מאיתנו עם הטקסטים שכאן ומבעדם.

נאחל לכולנו ימים טובים של אביב, שיביא איתו נחמה ושלווה, ויוסיף עבורנו עוד פרשנות ומשמעות לאותן הסוגיות שבהן אנו מתלבטים.

שלכם,

ד"ר נעמה לב ארי, עורכת כתב העת בין המילים